

Diepgang of ondergang?

Young Adult Literatuur in Nederland 2005-2020

Nathanja van Marsbergen, s4654609

Bachelorwerkstuk Moderne Letterkunde

Onder begeleiding van Prof. Dr. J. Joosten

6 juli 2020

Samenvatting

In 2009 werd er een nieuwe stroming binnen de Nederlandse literatuur geïntroduceerd: Young Adult Literatuur. Critici nemen het niet serieus, voorvechters vinden het een verrijking van het aanbod. In dit bachelorwerkstuk ga ik in op de vraag hoe Young Adult Literatuur vertegenwoordigd is in de Nederlandse literatuurgeschiedenis tussen 2005 en 2020 en wat de toegevoegde waarde van YAL is geweest?

Mijn hypothese luidt dat hoewel gegevens van Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) aantonen dat YAL veel gelezen wordt, YAL in de literatuur ondervertegenwoordigd is en dat dit na onderzoek onterecht is. Hiervoor vergelijk ik twee boeken met elkaar, ga ik in op gegevens over het aantal verkochte en uitgeleende boeken van de CPNB en het aantal uitgegeven boeken van twee grote uitgeverijen van YAL.

Inhoud

Samenvatting	2
Ontstaan in de V.S.....	7
Ontstaan van YAL in Nederland.....	8
YAL in Nederland tussen 2005 en 2020	11
Kenmerken van YAL	14
Toepassing van definitie op twee boeken	14
Er is geen vorm waarin ik pas – Erna Sassen (YAL).....	16
<i>Zomervacht</i> – Jaap Robben (volwassenliteratuur)	19
Resultaten en conclusie	21
Literatuur.....	25

Een juiste weergave van de Nederlandse literatuurgeschiedenis schrijven, blijkt makkelijker gezegd dan gedaan. In ‘vooraf’ van *Altijd weer vogels die nesten beginnen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1945-2005* geeft Hugo Brems een overzicht van een aantal pogingen tot het vatten van de geschiedenis van de Nederlandse literatuur in een overzichtelijk maar toch volledig werk (Brems 2016, 13 e.v.). Een behoorlijk aantal pogingen is gedaan met verschillende resultaten en met verschillende mate van succes. Brems zelf kiest ervoor om de ontwikkelingen niet in opvallende gebeurtenissen en data, maar in decennia in te delen. Voordeel hiervan is dat er een bepaalde afstand wordt geschapen tot al de gebeurtenissen in die jaren. Het is niet mogelijk om te beginnen bij de eerste keer dat een bepaalde literaire stroming opkwam. In plaats daarvan ontstaat een bepaalde dwang om ook alle andere ontwikkelingen op het gebied van de literatuur te beschrijven.

Brems werk stopt bij het jaar 2005 en sindsdien is er geen nieuwe Nederlandse literatuurgeschiedenis verschenen. In dit bachelorwerkstuk ga ik een deel van de ontwikkelingen in de tijd 2005-2020 inkleuren. Ik richt mij daarbij op de opkomst van een heel nieuwe stroming: Young adult Literatuur. Dat is een uniek fenomeen binnen de Nederlandse literatuurgeschiedenis. Normaal gesproken komen stromingen langzamerhand tot stand en is het aanwijzen van een exacte begindatum niet te doen. In het geval van Young Adult Literatuur echter is dit wel het geval. De stroming is eind 2009 geïmporteerd uit de V.S. Het vormt een brug tussen jeugdliteratuur en volwassenliteratuur en daaraan blijkt een grote behoefte te zijn. Ros (2010) geeft aan dat veel jongvolwassenen de boeken die speciaal voor hen geschreven zijn, niet kunnen vinden in boekhandels en bibliotheken. Boeken voor jongvolwassenen worden óf bij de sectie jeugd, óf bij de sectie volwassenen gezet. Bij de sectie jeugd gaan jongvolwassenen van zeg maar vijftien jaar en ouder niet kijken omdat ze zich daar te oud voor voelen. Bij de volwassenliteratuur gaan ze niet kijken omdat ze het idee hebben dat de boeken daar niet voor hen bedoeld zijn. Er staan zoveel boeken in boekhandels en bibliotheken, dat het geen doen is om alle boeken van de plank te pakken om de achterflap ervan te lezen. De zoektocht naar een passend boek verliep dus erg moeizaam en veel boeken werden dus niet gevonden (Ros 2010, 11). Vanaf het moment dat Young Adult Literatuur in Nederland geïntroduceerd werd, is hierin verandering gekomen en is er een extra sectie bijgekomen: Young Adult (Ros 2010,

10). Young Adult vormt hiermee dus een interessant onderzoeksgebied van de tijd 2005-2020. Het is een heel nieuw genre dat niet automatisch, maar handmatig is ingevoerd om een gat in de boekenmarkt te dichten.

Het concept Young Adult Literatuur was in de V.S. in eerste instantie bedoeld voor lezers rond de tienerleeftijd, maar uit onderzoek onder Amerikaanse lezers van Young Adult Literature blijkt echter dat 55 procent van boeken die als Young Adult Literature uitgegeven zijn, door lezers van ouder dan achttien wordt gelezen. Het grootste aantal van deze 55 procent is zelfs tussen de 30 en 44 jaar (Bowker 2013). Naar de lezers van Young Adult Literatuur (YAL) in Nederland is helaas nog geen onderzoek gedaan.¹

YAL wordt in Nederland door docenten en literaire critici helaas nauwelijks serieus genomen. Waarom dit zo is wordt nergens echt duidelijk. Van Lierop-Debrauwer schrijft in haar artikel 'De wortels van de hedendaagse Young Adult-novel' dat er onder andere wordt beweerd dat jeugdboeken zelden tot literatuur gerekend kunnen worden (Van Lierop-Debrauwer 2010) en Ackermans gaat in haar artikel 'Bruggen bouwen: Van Zwigtman tot Hermans' tegen het idee in dat YAL niet in staat zou zijn tot zaken als het openen van nieuwe werelden of stilistisch niet complex genoeg is (Ackermans 2017, 6). Hieruit valt af te leiden dat critici bang zijn dat YAL qua vorm en diepgang niet voldoende is om (volledig) tot literatuur gerekend te mogen worden. Dat dit toch wel mogelijk is, verwacht ik in dit bachelorwerkstuk aan te kunnen tonen. Daarbij luidt mijn onderzoeksvraag: hoe is YAL vertegenwoordigd in de Nederlandse literatuurgeschiedenis tussen 2005 en 2020 en wat is de toegevoegde waarde van YAL geweest? Hiermee bedoel ik dat ik probeer uit te vinden of Young Adult Literatuur inderdaad het beoogde effect heeft gehad en jongvolwassenen makkelijker zijn gaan lezen. Dit zou dan zichtbaar moeten zijn in overzichten van meest gelezen of meest uitgeleende boeken per jaar. Daarnaast ga ik in op de toegevoegde waarde van YAL, dus dat, omdat YAL tot de literatuur behoort, er een uitbreiding van de literatuur heeft plaatsgevonden.

Mijn hypothese luidt dat hoewel gegevens van Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) aantonen dat YAL veel gelezen wordt, YAL in de literatuur

¹ Stichting Lezen heeft in 2020 wel een onderzoek uitgebracht naar het leesgedrag van onder andere jongvolwassenen, maar hierin staat niet welk genre zij lezen.

ondervertegenwoordigd is. Dit houdt in dat er weinig waardering voor is en dat critici het niet serieus nemen, maar dat uit mijn onderzoek blijkt dat Young Adult Literatuur daadwerkelijk een serieus literair genre is. Dit wil ik gaan doen door twee boeken die representatief zijn voor YAL respectievelijk volwassenenliteratuur naast elkaar te leggen en ze langs de meetlat te leggen van de definitie van YAL, die blijkt uit corpusonderzoek. Daarmee beoog ik aan te tonen dat beide boeken duidelijke kenmerken van YAL vertonen en hiermee nauwelijks van elkaar verschillen en dat doordat de grenzen zo diffuus zijn, YAL ook tot de literatuur behoort.

Voor een representatie van volwassenliteratuur heb ik gekozen voor *Zomervacht* (2018) van Jaap Robben. Dit boek heb ik in braille gelezen. Ik heb een visuele beperking en kan daarom geen zwartschrift-versie lezen. De zwartschrift-versie van de hardcover van *Zomervacht* is echter beschikbaar in een braille-versie die te bestellen is via de site van passend lezen.

Voor YAL ga ik gebruikmaken van *Er is geen vorm waarin ik pas* van Erna Sassen (2017). Omdat er geen braille-versie beschikbaar was van *Er is geen vorm waarin ik pas*, heb ik dit in de e-bookversie gelezen. Door gebruikmaking van een brailleleesregel was het op die manier voor mij toch mogelijk het boek in braille te lezen. Omdat een e-book geen paginanummers heeft, verwijs ik naar fragmenten met het aantal procenten van het document waarop het fragment staat in plaats van een paginanummer te gebruiken. Voor de volledigheid heb ik er voor *Zomervacht* voor gekozen om de fragmenten in de e-bookversie op te zoeken, zodat alle verwijzingen naar de door mij geanalyseerde boeken hetzelfde uitzien.

Voordat ik aan mijn analyses begin, wil ik eerst ingaan op de herkomst en het verleden van YAL in zowel de V.S. als in Nederland. Daarna ga ik in op de hoeveelheid uitgegeven YAL-boeken bij de twee grootste uitgeverijen van YAL in Nederland en dit naast het aantal geleende en verkochte boeken leggen zoals te vinden bij de CPNB.

Ontstaan in de V.S.

De term 'Young Adult Literature' is ontstaan in de Verenigde Staten, om de categorie boeken aan te duiden waarvoor jongeren tot 15 nog net te jong zijn, maar die ook niet tot de volwassenliteratuur behoren. Het eerste boek dat als Young Adult Literature bekendstaat is *The outsiders* van S.E. Hinton (Cart 2001; Hill 2014).² Ten gevolge van 'hard-egde realism' aan het einde van de jaren '60, werd er meer aandacht besteed aan de leefwereld van tieners (Cart 2001). Boeken gingen op dat moment over drugs, alcohol en auto's. De jaren '70 werden gekenmerkt door wat kan worden beschreven als 'the problem novel' waarin aandacht was voor alcoholisme, scheidingen en armoede. De jaren '80 daarentegen stonden in het teken van romantiek en horror. In beide decennia werd er wel voor jongvolwassenen geschreven, maar het echte ontstaan van het genre Young Adult Literature liet op zich wachten tot de jaren '90. De groep die YAL las groeide explosief en daardoor werd het ook aantrekkelijker om YAL te schrijven. Er ontstond ruimte om verhalen met complexere verhaallijnen en personages uit te geven (Cart 2001, 96).

Maar welke kenmerken worden toegedicht aan YAL? Op pagina 7 van zijn boek beschrijft Hill zijn eigen onderzoek naar deze criteria. In eerste instantie werd er een leeftijdsgrens gesteld: boeken voor lezers tussen de 12 en 20 behoren tot YAL.³ Later wordt deze definitie uitgebreid met het criterium dat de uitgeverij een boek als YAL moet hebben geclassificeerd, wat het aantal mogelijke YAL-boeken al een heel eind inperkt, maar toch behoren volgens deze definitie dan zowel *Pride and Prejudice* als *Harry Potter* tot YAL, ondanks het enorme verschil in stijl, omgeving en thema.

Uit ander onderzoek is uiteindelijk toch een lijst met kenmerken naar voren gekomen die geschikt lijkt om de boeken te kunnen categoriseren (Hill 2014, 7):⁴

[...] the main character is a teenager, events and problems in the plot are related to teenagers, the main character is the center of the plot, dialogue reflects teenage speech,

² Cart (2001) betoogt dat dit eigenlijk *Seventeenth summer* van Maureen Daly is, maar dit wordt nergens anders ondersteund.

³ Hill verwijst hier naar onderzoek van Nilsen and Donelson (1980/2012).

⁴ Dit is de definitie van Small (1992).

including slang, the point of view presents an adolescent's interpretation of events and people, the teenage main character is usually perceptive, sensitive, intelligent, mature, and independent, the novel is short and rarely more than 200 pages, and the actions and decisions of the main characters are major factors in the outcome of the conflict.

Ontstaan van YAL in Nederland

In vergelijking met de opkomst van YAL in de V.S., heeft de opkomst van YAL in Nederland lang op zich doen wachten. In bibliotheken en boekhandels stonden de boeken voor jongvolwassenen óf bij de sectie jeugd c (12-15 jaar), óf bij de volwassenenromans. Voor jongvolwassenen was het hierdoor vaak lastig om een boek te vinden dat voor hen herkenbaar was en dat ze met veel plezier konden lezen (Ros, 2010, 11).

Aan het einde van 2009 introduceerde Jean Christophe Boele van Hensbroek van uitgeverij Lemniscaat tijdens de boekenbeurs Manuscripta het concept 'Young Adultkast'. Boele van Hensbroek zei hierbij dat hij het probleem wilde oplossen dat jongeren minder zijn gaan lezen. In de V.S. had hij het concept van YAL gezien en ook gezien dat dit werkte, dus besloot hij dit in Nederland te introduceren (Ros 2010, 10; Linders 2018, 18).

Voor het ontstaan van een specifieke sectie voor YAL in boekhandels en bibliotheken waren er uiteraard wel al boeken die geschreven waren voor lezers in de tienerleeftijd. Aangezien ik ben vertrokken vanaf het moment dat de beschrijving van de Nederlandse literatuurgeschiedenis van Brems (2016) gestopt is, is het interessant om te kijken in hoeverre Brems zelf aandacht besteedt aan de opkomst van een genre voor jongvolwassenen. Brems besteedt in zijn boek een aantal keer aandacht aan de jeugdliteratuur. Zo schrijft hij op pagina 158 over de oprichting van Bureau Jeugd en Boek in 1951, dat zich bezighield met voorlichting aan bibliotheken over goede jeugdliteratuur. Op diezelfde pagina noemt Brems ook de instelling van de prijs voor het beste jeugdboek door de CPNB in 1954. Deze prijs vormde de voorloper van de gouden griffel en de zilveren griffel.

Brems gaat verder in op de ontwikkelingen in de jeugdliteratuur vanaf de jaren '50 van de twintigste eeuw (Brems 2016, 277). In die jaren ontstond meer ruimte voor

jeugdliteratuur en in de jaren '60 was binnen dit genre meer plaats voor speelsheid en humor en de leefwereld van het kind.

In het vervolg van zijn boek noemt Brems onder andere de oprichting van het Instituut Jeugdliteratuur in 1978 (p. 272) en gaat hij in op de kritiek in je jaren '90 op de complexiteit van jeugdliteratuur. Critici zeiden dat de eisen voor literatuur te hoog zouden zijn om een begrijpelijk boek voor de jeugd te schrijven (p. 582).⁵ Ten slotte behandelt hij de adolescentenroman en noemt hij Anne Provoost als meest opvallende schrijver van de adolescentenroman. Brems gaat dan vooral in op haar boek *Vallen*, want dit boek werd bekroond met de Woutertje Pieterse Prijs, de Boekenleeuw, De Gouden Uil en een Zilveren Griffel. *Vallen* werd door meerdere recensenten en juryrapporten geprezen als een literair volwaardige roman (p. 589).

Helma Van Lierop-Debrauwer heeft in verschillende artikelen aandacht besteed aan de ontstaansgeschiedenis van YAL. Ze voert het ontstaan van YAL in haar artikelen 'De wortels van de hedendaagse Young Adult-novel' en 'Zoektochten zonder wegwijzers' (in samenwerking met Van den Hoven) terug op drie verschillende soorten romans voor jongvolwassenen die wel al eerder bekend waren: de initiatieroman, de Bildungsroman en - de oudste vorm - de schelmenroman (Van Lierop-Debrauwer 2010, 19, Van den Hoven en Van Lierop-Debrauwer 2014, 374). In 2010 schrijft Van Lierop-Debrauwer dat, door te erkennen dat er al een vorm van adolescentenroman bestond, makkelijk dwarsverbanden kunnen worden gezien tussen YAL en volwassenenliteratuur (Van Lierop-Debrauwer 2010, 27). In 'Zoektocht zonder wegwijzers' wordt daar nog aan toegevoegd dat het in de eenentwintigste eeuw steeds lastiger is geworden om een scheiding tussen jeugd- en volwassenenliteratuur vol te houden. In plaats daarvan zou het verstandiger zijn om oog te hebben voor de overeenkomsten tussen de boeken die tot de jeugdliteratuur gerekend worden, maar dicht tegen volwassenenliteratuur aan liggen (Van den Hoven en Van Lierop-Debrauwer 2014, 374).

Een warm voorvechter voor het concept van YAL die zich hierbij aansluit is Linda Ackermans. In haar artikel 'Bruggen bouwen: Van Zwigtman tot Hermans'' laat ze zien

⁵ Hier ligt mogelijk de oorzaak van de houding van veel critici tegenover YAL: YAL kan geen literatuur zijn want dan wordt het te complex en dat is ongewenst bij jeugdliteratuur.

hoe een samenwerking van YAL en volwassenliteratuur tot een beter begrip van die laatste categorie kan leiden (Ackermans 2017). Ackermans geeft een duidelijk lijstje waarop YAL-boeken en een boek uit de volwassenenliteratuur naast elkaar worden gezet en aan elkaar verbonden door middel van thema, setting, perspectief, stijl en genre. Een voorbeeld hiervan is de klassieker *Eline Vere* van Louis Couperus die zij op basis van thema en stijl tegenover *Kom niet dichterbij* van Erna Sassen plaatst (Ackermans 2017, 6). De hoofdpersonen hebben een vergelijkbaar karakter en zijn allebei op zoek naar zingeving, waarmee er een overeenkomst is in thema.

De stijl is echter niet vergelijkbaar, maar Ackermans ziet hierin een mogelijkheid om leerlingen van het middelbaar onderwijs te laten reflecteren op de verschillen en overeenkomsten en hen om deze manier uit te dagen.

Ackermans maakt op pagina 6 van dit artikel korte metten met het idee dat YAL niet de gewenste gelaagdheid van de literatuur bevat.

Dat betekent niet dat YAL blijft bij het bekende, geen nieuwe werelden kan openen en stilistisch gezien weinig uitdaging biedt (denk bijvoorbeeld aan *Allemaal willen we de hemel* van Els Beerten); wel dat de literatuur jongeren aanspreekt, raakt en dientengevolge betekenis krijgt. De kenmerken die YAL bezit, bieden anders gezegd mogelijkheden om jongeren de rijkdom van de literatuur te laten ervaren zonder ze van de literatuur te vervreemden, zoals nog weleens het geval wil zijn als leerlingen een boek moeten lezen waarvoor ze nog niet klaar zijn.

Ackermans pleit dus voor YAL als manier om kennis te maken met de Nederlandse literatuur als een mogelijkheid om deze door middel van reflectie te onderzoeken.

Aangezien zij bekend staat om het vele onderzoek dat ze hiernaar heeft gedaan, is het interessant om de kenmerken te bekijken die zij na onderzoek aan YAL toekent. In het artikel 'Vakoverstijgend lezen met YAL' (2016) schrijft ze op pagina 256:

Hier beschouw ik YAL als een categorie boeken die omwille van diverse tekstkenmerken of gebruikersafspraken geschikt bevonden worden voor jongeren vanaf grofweg 15 jaar (Ackermans 2017). In het kort worden aan young adult romans vaak de volgende kenmerken toegedicht: de hoofdpersonen maken een ontwikkeling naar volwassenheid door en beschrijven hun zoektocht naar een eigen identiteit en zingeving. De thematiek is daarmee van belang voor adolescenten. Verder ligt het vertelperspectief veelal bij de adolescente protagonist en is het taalgebruik herkenbaar voor jongeren.

Hiermee sluit ze zich grotendeels aan bij de definitie van Hill (2014).

YAL in Nederland tussen 2005 en 2020

Ik wil nu ingaan op de uitgegeven YAL-boeken van de twee voornaamste uitgeverijen van YAL in Nederland. In haar masterscriptie heeft Linders (2018) onderzoek gedaan naar uitgeverijen in Nederland die YAL uitgeven. Uit haar onderzoek blijkt dat Blossom Books de enige onafhankelijke uitgeverij is die zich op YAL richt. Blossom Books is opgericht in 2010 als imprint van uitgeverij Kluitman. In 2017 is Blossom Books verdergegaan als zelfstandige uitgeverij (Linders 2018, 19).

De uitgeverij die qua aanbod en populariteit het dichtstbij Blossom Books komt is uitgeverij Uniek het Spectrum, dat valt onder uitgeverij Lannoo Group en sinds 2010 bestaat. Uniek het Spectrum geeft voornamelijk YAL uit onder de naam Best of YA en ze organiseren in samenwerking met Blossom Books onder andere ‘YALFest’, een ‘festival voor YA’ (Linders 2018, 20). Tot slot geven ze jaarlijks de catalogus ‘Best of YA’ uit.

Ik ga eerst in op de jaarlijkse top100 meest gekochte boeken die wordt uitgegeven door de CPNB, die zich inzet voor leesbevordering. IK loop de lijsten door en kijk welke YAL-boeken erop staan. Ik kijk hierbij enkel naar de lijsten vanaf 2010, omdat het concept YAL toen pas in Nederland is geïntroduceerd. De lijsten zijn te vinden op cpnb.nl.

Tussen 2010 en 2020 zijn relatief weinig YAL-boeken op de top100 bestverkochte boeken beland. Bekende boeken zoals *De hongerspelen* van Suzanne Collins en *Harry Potter en het vervloekte kind* van J.K. Rowling zijn vrijwel de enige YAL-Boeken die ik kon vinden, af en toe aangevuld met een boek van Carry Slee of Mirjam Mous die naast jeugd ook YAL zijn gaan schrijven. Dit betekent echter niet dat YAL niet werd gelezen. De top100 is een letterlijke weergave van verkochte of uitgeleende boeken, inclusief kook- en reisgidsen, zelfhulpboeken et cetera. De CPNB is echter de enige organisatie die een dergelijk overzicht maakt en dus was het voor mij niet mogelijk om op een andere manier inzicht te verkrijgen in de hoeveelheid YAL-boeken die er jaarlijks werden gekocht.

Een opvallend verschil wordt zichtbaar vanaf het moment dat in 2016 ook de top100 meest uitgeleende boeken wordt uitgegeven.⁶ Ieder jaar wordt de top10 gevormd door boeken van Andy Griffiths & Terry Denton en Jeff Kinney, bekende jeugdboekenschrijvers. Deze boeken zijn ook steeds te vinden in de top100 meest verkochte boeken, maar staan dan aanmerkelijk lager in de top100.

Het zijn dus niet de boeken voor volwassenen die het meest worden uitgeleend, maar die voor jongeren en pubers.

De boeken van Andy Griffiths & Terry Denton gaan steeds over een boomhut die gedurende het vorderen van de serie steeds meer verdiepingen krijgt. Iedere verdieping vormt een nieuwe afleiding bij het schrijven en tekenen van het boek en daardoor komen Andy en Terry steeds in de problemen.⁷ De boeken zijn voor jongeren tussen de tien en twaalf jaar.

De hoofdpersoon van 'Het leven van een loser' van Jeff Kinney, Bram, is een middelbare scholier die te maken krijgt met typische problemen van een schoolgaande puber.⁸ Het boek valt onder de categorie jeugd, maar dit lijkt mij discutabel. Ten slotte zijn juist de hobbels die je tijdens je middelbareschooltijd kunt tegenkomen voor de jongste lezers van YAL heel herkenbaar. Als deze boeken ook tot YAL gerekend worden, ontstaat een heel ander beeld van het aantal lezers van YAL.

Aan de andere kant van de markt ontstaat ondertussen een ander beeld. Zowel Unie het Spectrum als Blossom Books geeft jaarlijks een behoorlijk aantal YAL-boeken uit. Hieronder heb ik in een tabel de verkoopcijfers weergegeven van deze twee uitgeverijen. Voor Uniek het Spectrum heb ik hiervoor gebruikgemaakt van hun catalogi die ze hebben gepost op issuu.com. De catalogi zijn echter als plaatjes geüpload en in verband met mijn visuele beperking kon ik het daarom dus niet lezen. Uiteindelijk heb ik met hulp van mijn vriend de documenten gelezen.

⁶ www.cpnb.nl

⁷ <https://www.libris.nl/kinderboeken/kinderboeken-7plus/series/serie-waanzinnige-boomhut/>

⁸ <https://12-15.jeugdbibliotheek.nl/lezen/lezen-voor-de-lijst/niveau-0/het-leven-van-een-loser-1-logboek-van-bram-botermans.html>

Voor de boeken van Blossom Books heb ik op de uitgeverij gezocht in de catalogus van de Koninklijke Bibliotheek en de irrelevante resultaten eruit gefilterd.

Aangezien de gegevens van Blossom Books verder teruggaan, staat er in de eerste paar rijen van Uniek het Spectrum gg voor 'geen gegevens':

Jaartal	Blossom Books	Uniek het Spectrum
2010	37	Gg
2011	32	Gg
2012	62	Gg
2013	53	Gg
2014	48	Gg
2015	36	34
2016	44	27
2017	49	23
2018	55	21
2019	37	22
2020	9	⁹ 18

Zoals zichtbaar in de tabel, zijn er behoorlijk wat boeken uitgegeven tussen 2010 en 2020. Toch is dit niet terug te zien in de top100 meest verkochte of uitgeleende boeken van die tijd. De CPNB neemt bij de top100 van de meest verkochte en uitgeleende boeken ook altijd een top10-lijstje op over jeugdliteratuur uit binnen- en buitenland. Helaas is dit voor YAL niet gedaan.

⁹ De gegevens van 2020 zijn uiteraard nog niet volledig.

Kenmerken van YAL

Voor een opsomming van alle kenmerken waaraan een boek moet voldoen wil het tot YAL gerekend worden, heb ik besloten de lijsten uit het artikel van Hill (2014) en die van Ackermans (2016) samen te voegen tot onderstaande lijst:

- De hoofdpersoon is een tiener.
- De hoofdpersoon is meestal opmerkzaam, gevoelig, intelligent, volwassen en onafhankelijk.
- De hoofdpersoon maakt een duidelijke ontwikkeling door naar volwassenheid.
- Het gezichtspunt presenteert de interpretatie van een adolescent van gebeurtenissen en mensen.
- Dialogen weerspiegelen tienerspraak, inclusief straattaal.
- De hoofdpersoon is het midden van de plot.
- Gebeurtenissen en problemen in de plot houden verband met tieners.
- De roman is kort, zelden meer dan 200 pagina's, en de acties en beslissingen van de hoofdpersonen zijn belangrijke factoren in de uitkomst van het conflict.

Het inkaderen van een bepaald genre is altijd problematisch. Een thriller kan tegelijkertijd tot de fantasy behoren en een psychologische roman kan tegelijkertijd ook een oorlogsroman zijn. Aangezien genres altijd een bepaalde mate van overlap hebben, bestaat er geen boek dat alle kenmerken bevat. Toch lijkt bovenstaande lijst mij uitgebreid genoeg om YAL te herkennen en niet zo specifiek dat het aantal YAL-boeken te veel ingeperkt kan worden.

Toepassing van definitie op twee boeken

Ik ga nu in op twee boeken: *Er is geen vorm waarin ik pas* van Erna Sassen (2017) en *Zomervacht* van Jaap Robben (2018).

Er is geen vorm waarin ik pas is voor het eerst uitgegeven in 2016 door uitgeverij Leopold, maar ik maak hier gebruik van de e-bookversie uit 2017. Op hun eigen site verwijst Leopold door naar kinderboeken.nl voor de details over het boek. Daar staat dat het boek in de volgende categorieën valt:

- 12+ jaar

- 15+15+ jaar
- Coming of age
- Daten & seks
- Depressiviteit
- Emoties & gevoelens
- Fictie
- Liefde & verliefdheid
- Ontwikkeling kind
- Puberteit
- Verdriet
- Vriendschap
- Young Adult

Het boek wordt dus door Leopold niet gezien als boek voor volwassenen, maar als een boek voor kinderen. Ze geven aan dat het boek gelezen kan worden als je 12 jaar of ouder bent. Tot slot kaderen ze het zelf in als YAL¹⁰

Zomervacht van Jaap Robben is in 2018 uitgegeven door De Geus. Op de informatiepagina van het boek staat niet tot welk genre de Geus *Zomervacht* zelf rekent.¹¹ Op allesoverboekenenschrijvers.nl daarentegen staat dat De Geus voornamelijk vertaalde boeken uitgeeft, maar de laatste vijftien jaar ook veel boeken van Nederlandse schrijvers. Het aanbod bestaat uit literaire romans en thrillers.¹² *Zomervacht* is in ieder geval niet als YAL uitgegeven.

Hieronder ga ik in op *Er is geen vorm waarin ik pas* en *Zomervacht* en probeer ik aan de hand van de bovengenoemde kenmerken van YAL te onderzoeken of, hoewel de boeken niet allebei als YAL zijn uitgegeven, ze mogelijk kenmerken van dit genre hebben. Aan de hand hiervan wil ik bewijzen dat, hoewel YAL geschreven is voor een iets jongere leeftijdsgroep dan de volwassenliteratuur, de grens tussen YAL en volwassenliteratuur diffuus is.

¹⁰ <https://www.kinderboeken.nl/boek/er-is-geen-vorm-waar-in-ik-pas/>

¹¹ <https://www.singeluitgeverijen.nl/de-geus/boek/zomervacht/>

¹² <https://www.allesoverboekenenschrijvers.nl/uitgeverij-de-geus-adres-en-informatie/>

Er is geen vorm waarin ik pas – Erna Sassen (YAL)

Er is geen vorm waarin ik Pas van Erna Sassen gaat over de zeventienjarige Tessel. In het jaar voorafgaand aan het verhaal in dit boek zat ze in 4 vwo en was ze de assistent-regisseur voor het schooltoneel van de onderbouw. Tijdens haar werkzaamheden ontwikkelde ze een soort relatie met P., docent Nederlands op haar school.

Nu, ruim een jaar later, worstelt Tessel met de gevolgen van deze relatie. P. heeft haar te verstaan gegeven dat ze hem niet meer mag zien sinds hij vader geworden is en noemt haar een maniak. Tessel kampt met burn-outklachten. In overleg met haar mentor is besloten dat Tessel het rustig aandoet en in de zesde een aangepast programma zal volgen, om haar examens over twee jaren te verdelen.

Tessel heeft dus alle tijd om zichzelf te ontdekken. Tijdens haar zoektocht ontmoet ze Evelien. Evelien heeft net haar zeventienjarige dochter verloren aan leukemie en ontwikkelt een sterke band met Tessel. In tegenstelling tot haar eigen moeder, zegt Evelien Tessel waar het op staat en is ze niet bang om Tessel te kwetsen of choqueren met haar mening. Uiteindelijk resulteert dit erin dat Tessel weer naar school gaat en uit haar diepe dal klimt. Tessel rekt op doeltreffende wijze af met haar verleden en is klaar voor de toekomst.

Ik wil dit boek nu langs de meetlat van de kenmerken van YAL leggen. Tessel is een zeventienjarige, gevoelige jonge vrouw die dus tot de leeftijdscategorie behoort die een kenmerk vormt van YAL. Het feit dat ze met burn-outklachten kampt en toch in staat is om troost te bieden aan Evelien, maakt dat ze een volwassen empathische intelligentie uitstraalt terwijl ze ook gevoelig is. Tessel kiest zelf naar wie ze luistert en daardoor dringt Evelien wél tot haar door, terwijl dat Tessels eigen moeder niet lukt. Ze hecht dus aan haar eigen onafhankelijkheid.

Tessel maakt een ontwikkeling door, waarin ze leert omgaan met haar ervaringen met p. en de deuk in haar zelfvertrouwen die deze relatie heeft veroorzaakt te boven komt. Ze komt als volwassene uit de strijd. Maar tijdens deze weg komt wel overduidelijk het gezichtspunt van een adolescent naar voren. Tessel is zich doorlopend aan het afzetten tegen alle verwachtingen die men van haar heeft en worstelt met de rol van de volwassenen om zich heen. Naast de vanzelfsprekende worsteling met de rol van p., is dit duidelijk in de relatie tussen Tessel en haar moeder: ‘Eigenlijk is ze een leuk mens.

Echt. Lief ook. Niet alleen voor mij. En je kan ontzettend met haar lachen als het zo uitkomt. Maar op de een of andere manier haalt ze het slechtste in mij naar boven. Ze lokt als het ware uit dat ik me tegenover haar als een bitch gedraag.’ (83%)¹³

Aan de ene kant waardeert ze haar moeder, maar aan de andere kant kan deze in haar ogen niets goed doen. Dit past enorm bij een puber.

Een ander voorbeeld van typisch gedrag behorend bij een puber is het ontdekken van Tessels seksualiteit. P. zet, naast zijn werkzaamheden voor het schooltoneel, ook een eigen cabaretvoorstelling op en vraagt Tessel om hem hierbij te assisteren door hem bij meerdere try-outs te observeren en haar observaties met hem te bespreken. Na hun gezamenlijke nabespreking, begint p. Tessel steeds te kussen. Tessel beschouwt dit als een ‘toffe beloning’ voor haar hulp en bereidheid zoveel vrije tijd in te zetten (48%). Of zoenen tot seks behoort weet Tessel zelf eerst niet zo goed. Ze vergelijkt de duur van de kus met de kus die je met je familie zou delen en aan de hand daarvan meet ze af hoe serieus P. het meent. Al gauw blijkt dat zijn kussen langer duren dan die tussen familieleden onderling. Evelien is uiteindelijk degene die letterlijk tegen Tessel zegt ‘De zin in jouw lied het had niet eens met seks te maken klopt in elk geval niet. Zoenen heeft met seks te maken. Dat weet elke volwassen man.’ En Tessel daarmee aan het denken zet over de vraag hoeveel van de schuld daadwerkelijk bij haar en hoeveel schuld er bij P. ligt (48%). Tessel begint steeds meer door te krijgen dat een relatie met een docent die zo’n tien jaar ouder is dan zij en bovendien een zwangere vriendin heeft, op zijn minst opmerkelijk te noemen is.

Langzamerhand ontwikkelt Tessel een wraakplan. Niet alleen neemt ze P. te grazen, ook pakt ze een voormalige vriendin terug die Tessel als een baksteen heeft laten vallen. Tessel spreekt af met het vriendje van haar voormalige vriendin en laat zich door hem ontmaagden. Nu ze weet hoe de daad in zijn werk gaat, gaat ze P. verleiden. Daarbij heeft ze echter wel buiten haar eigen reacties op hem gerekend. In plaats van dat ze hem verleidt, daar een filmpje van maakt en hem daarmee chanteert, verwijdert ze het

¹³ Ik maak gebruik van het aantal procenten waarop het fragment staat, omdat ik gebruik maak van een e-book.

filmpje en besluit ze voor zichzelf dat dit de laatste keer was dat ze met P. te maken wilde hebben: een heel volwassen besluit.

Tienerspraak is duidelijk in de woordkeuze van Sassen. Veel onderwerpen worden uit zinnen weggelaten. In plaats daarvan begint een zin met een persoonsvorm: 'Daarna ging ik naar bed. Moet van de mentor. Veel uitrusten.' (1%)

De plot bestaat uit de hernieuwde vriendschap tussen Tessel en Kevin. Kevin was tot driekwart jaar eerder Tessels beste vriend, maar zij heeft zich in zichzelf opgesloten en hem van zich afgestoten. Toch komt Kevin langs, als hij ontdekt dat Tessel van plan is een cd te maken als profielwerkstuk. Kevin en Tessel maakten altijd samen muziek, dus biedt hij zijn hulp aan. Tessel besluit haar cd op te dragen aan Eveliens overleden dochter Sanne.

Het profielwerkstuk is een herkenbaar deel van iedere middelbare schoolopleiding en daarmee wordt voldaan aan het kenmerk dat gebeurtenissen en problemen verband houden met tieners. Tessel vormt hierin de hoofdpersoon.

Ik heb *Er is geen vorm waarin ik pas* in de e-bookversie gelezen, maar onderzoek via Goodreads laat zien dat de paperback 216 en de kindle-editie 189 pagina's telt.¹⁴ Hiermee voldoet het boek aan het kenmerk dat een YAL-roman niet veel meer dan 200 pagina's telt.

¹⁴ Goodreads is een site waar je kunt bijhouden welk boek je aan het lezen bent, hoever je in dat boek bent en welke versie van dit boek je aan het lezen bent. Goodreads biedt dus een goed overzicht van de verschillende uitgaven.

Zomervacht – Jaap Robben (volwassenliteratuur)

Zomervacht gaat over de dertienjarige Brian, die met zijn vader in een stacaravan woont. Brians oudere broer Lucien woont een stukje verderop in een instelling omdat hij geestelijk beperkt is. In de zomer wordt aan Brians vader, Pa, gevraagd om Lucien tijdens de zomer een paar weken in huis te nemen in verband met een renovatie. Aangezien er een financiële vergoeding tegenover staat, stemt pa hiermee in.

Tijdens de zomer blijkt dat pa van Brian verwacht dat deze voor Lucien zorgt, terwijl pa zelf van 's ochtends vroeg tot 's middags laat weggaat. Brian is nog maar een jongen en weet niet hoe hij om moet gaan met zijn geestelijk beperkte broer. Hij krijgt hulp van Emile, een man die de stacaravan achter die van pa en Brian huurt, maar pa vindt dit maar niets. Pa maakt Emile daarom het leven flink zuur.

Ondertussen is Brian verliefd geworden op één van de andere bewoners van de instelling waar Lucien vandaan komt. Brian en de negentienjarige geestelijk beperkte Selma krijgen een geheime relatie. Brian bezoekt haar in de instelling, waar zij blijkbaar wel in de zomer mag blijven, door met zijn zelf in elkaar gezette brommer naar de instelling te rijden en Lucien alleen achter te laten.

De rivaliteit tussen pa en Emile mondt uit in een gevecht. Om Emile te hulp te schieten, pakt Brian een glazen fles om pa mee te slaan, maar er gaat iets mis. Ergens in dat laatste moment raakt Emile ernstig gewond. Pa stelt voor om de schuld hiervan op Lucien te schuiven, want die wordt toch niet gestraft.

Brian en Selma worden gedeeltelijk ontkleed betrapt op het toilet van de instelling en Brian is niet langer welkom, ook niet als Lucien wordt teruggeplaatst.

Ik ga nu in op de kenmerken van YAL en in hoeverre die van toepassing zijn op dit boek. Om te beginnen is Brian dertien. Dit bestempelt hem tot tiener. Door de manier waarop Brian leeft, is hij vroeg volwassen. Waar de gemiddelde puberjongen pas rond zijn vijftiende begint met het sleutelen aan brommers, omdat je het brommerrijbewijs in Nederland pas vanaf je zestiende kunt halen, is Brian nu al bezig zijn eigen brommer in

elkaar te zetten. ¹⁵Brian moet wel onafhankelijk zijn, want op pa hoeft hij niet te rekenen. Pa is een meester in zich ergens makkelijk vanaf maken of door liegen en bedriegen onder een betaalverplichting uit te komen.

Tijdens de zomer krijgen we te maken met Brians ontwakende seksualiteit en zijn zoektocht naar zijn identiteit. Waar Brian eerst verlegen wordt bij grappen van pa over Brians piemel (13%) en als Luciens piemel in vol ornaat te zien is na het douchen (45%), experimenteert hij later in het boek met ‘buiken’ (74% e.v.) en krijgt hij zijn eerste erectie (79%)¹⁶.

Hoewel Brian heel snel volwassen heeft moeten worden, vertoont hij ondertussen ook duidelijke tekenen van de puberteit. Zo schijnt hij wel te begrijpen dat Selma geestelijk beperkt is, maar begrijpt hij niet dat dat ook betekent dat hij de verantwoordelijkste moet zijn. Selma kan dan misschien wel degene zijn die Brian op haar manier ‘verleidt’, maar Brian is degene die erop ingaat en uiteindelijk fout zit. Als hij eenmaal betrap wordt, snapt hij dan ook niet wat hij fout gedaan heeft. Hij probeert de schuld af te schuiven op Selma (94%).

Daarnaast krijgt Brian te maken met de verschillende volwassenen om hem heen. Zijn moeder is bij pa weggegaan omdat die loog dat hij iedere zondag samen met Brian bij Lucien in diens instelling op bezoek ging, terwijl hij in werkelijkheid in de kroeg zat. Brian heeft het idee dat zijn moeder hem daar net zo zeer de schuld van geeft als pa. Hij is door het hele boek heen heel negatief over haar en als Emile een keer naar haar informeert, klapt Brian dicht (69%).

Daarnaast is zichtbaar hoe Brian intuïtief naar Emile trekt. Emile is een verantwoordelijke volwassene die eerlijk en gemakkelijk in de omgang is. Brian behandelt Emile echter als gelijke en kijkt niet naar hem op. Toch is Emile degene aan wie Brian hulp vraagt als hij die nodig heeft en niet aan de twee andere volwassenen die op het terrein wonen, die hij al langer kent.

¹⁵ <https://verkeerscentrum.nl/scooter-rijbewijs/#:~:text=Snel%20slagen%20voor%20je%20scooter,deel%20en%20een%20praktijk%20examen.>

¹⁶ Voor de overzichtelijkheid verwijs ik ook hier naar de e-bookversie.

Aan het einde lijkt het alsof Brian eindelijk iets van schuldgevoel gaat ontwikkelen over al zijn daden. Zijn reactie op pa's idee om Lucien alle schuld in de schoenen te schuiven, is tekenend. Brian wil er niets van weten, maar wat kan hij doen?

Uiteindelijk is hij ook degene die Lucien nog een keer opzoekt als die laatste weer in de instelling zit, terwijl pa nergens te bekennen is.

Tienerspraak is in dit boek niet aanwezig. Robben maakt gebruik van logische zinnen.

De gebeurtenissen in de plot draaien niet om tienerproblemen op zich, maar wel om de band van twee broers in de tienerleeftijd. De tienerhoofdpersoon vormt niet het midden van de plot. Deze draait namelijk om Lucien en niet om Brian.

Het grootste verschil tussen *Er is geen vorm waarin ik pas* en *Zomervacht* zit hem in het aantal pagina's. Waar *Er is geen vorm waarin ik pas* netjes binnen de gestelde grens van ongeveer 200 pagina's blijft, gaat *Zomervacht* daar met 320 pagina's ruimschoots overheen.

Resultaten en conclusie

Ik ga eerst in op het verschil tussen het aanbod van YAL en het geregistreerde leesgedrag. Er is een duidelijk verschil zichtbaar tussen deze twee kanten van de markt, waarbij ik het geregistreerde aantal lezers voor het gemak even als 'vraag' beschouw. Dit kan meerdere oorzaken hebben. Zoals eerder gezegd heeft de CPNB geen top10 YAL opgenomen, wat ze wel met jeugdboeken hebben gedaan. Misschien ontstaat er een ander beeld als dit wel gebeurt.

Een andere mogelijke oorzaak is dat in bibliotheken nog lang niet overal een YAL-sectie is (Ros, 2010, 10). We zijn nu tien jaar verder sinds het artikel van Ros, maar mogelijk is er niets veranderd.

Het kan natuurlijk ook zo zijn dat YAL helemaal niet populair is geweest in de afgelopen jaren.

Ik ga nu in op mijn analyse van *Er is geen vorm waarin ik pas* en *Zomervacht*. Zowel *Er is geen vorm waarin ik pas* als *Zomervacht* hebben, zoals verwacht, kenmerken van YAL. De beide hoofdpersonen behoren tot tieners. Allebei hebben ze een onafhankelijke manier van leven en denken. Tessel is alleen wel meer opmerkzaam dan

Brian. Ze ziet Eveliens verdriet en speelt hierop in, terwijl Brian op een heel kinderlijke manier vragen blijft stellen over de reden waarom Emile de stacaravan huurt in plaats van gewoon thuis te zijn, terwijl die daar overduidelijk niet over wil praten.

Beide personages maken in ieder geval een duidelijke ontwikkeling door naar volwassenheid. Tessel leert omgaan met haar seksualiteit en onder ogen zien wat de consequenties van haar daden zijn.

Brian leert om de verantwoordelijkheid te nemen voor een geestelijk beperkt familielid en dat zo iemand, ondanks zijn beperkte geestelijke capaciteit, een volwaardig mens is. Daarnaast maakt ook Brian een ontdekking van zijn seksualiteit door. Geheel toevallig hebben beide personages een relatie met een oudere persoon en is de relatie ongepast. Hiermee is er in ieder geval een duidelijke overeenkomst in thema.

In beide boeken is het gezichtspunt van een adolescent aanwezig. Tessel worstelt met de rol van de volwassenen om haar heen en zet zich daarbij af tegen de mening van haar moeder en neemt tegelijkertijd wel de raad van Evelien aan.

Brian kiest net zo zeer welke volwassene hij vertrouwt. Hij kiest daarbij voor de stabiele en vriendelijke Emile, in plaats voor de andere volwassenen op het terrein die nogal obscuur zijn. Opvallend is de houding van Brian tegenover Emile. Er is geen sprake van gezag, maar van gelijkheid. Dit zou, net als bij Tessel, als een manier kunnen worden beschouwd om volwassen te worden en zich af te zetten tegen de oudere generatie.

Tienerspraak komt in *Er is geen vorm waarin ik pas* duidelijk voor, terwijl dit in *Zomervacht* niet zo is. Dit verschil in stijl maakt dat de boeken heel verschillend lezen. Bij *Er is geen vorm waarin ik pas* heb je het idee dat je letterlijk in Tessels hoofd zit en haar gedachten meekrijgt, terwijl bij Brian een bepaalde afstand gewaarborgd blijft. Dit doet mijns inziens echter geen afbreuk aan de overtuigingskracht van Brians puberteit.

In *Er is geen vorm waarin ik pas* is Tessel het middelpunt van de plot, bij *Zomervacht* is Brian dit niet. Dit is een duidelijk verschil, wat veroorzaakt is doordat het grootste probleem van *Zomervacht* niet een specifiek tienerprobleem is. Hoe te zorgen voor een broer met een geestelijke beperking is niet zo simpel, hoe oud je ook bent. Toch geeft Brians dertienjarige leeftijd een diepere laag aan dit probleem. Een puber, die zelf nog niet weet wie hij is en zelf zo zijn problemen heeft, is een heel bijzondere invalshoek.

De gebeurtenissen en problemen in de plot vormen alleen niet die van specifiek een tiener.

Bij Tessel zijn de problemen wel kenmerkend voor tieners en hun situatie en daarom vormt zij dus wel het middelpunt van de plot. Daarnaast is er in dit boek wel sprake van dat de gebeurtenissen en problemen verband houden met tieners.

Tot slot is de lengte van de twee boeken verschillend. Er is een verschil van zo'n honderd pagina's. Dit is misschien wel het meest interessante kenmerk. Waarom is een YAL-boek slechts zo'n 200 pagina's? Hebben pubers geen langere spanningsboog of zit er een ander idee achter? In ieder geval vormt voor mij de lengte van *Zomervacht* geen beperking om het toch gedeeltelijk onder YAL te kunnen scharen.

Bovenstaande analyse toont duidelijk aan dat de boeken voldoende overeenkomsten vertonen om zichtbaar te maken dat de grenzen zeer diffuus zijn. Zelfs bij twee YAL-boeken is er tenslotte altijd verschil in de mate waarin een bepaald kenmerk naar voren komt, toch zou niemand er in dat geval aan twijfelen dat de boeken tot hetzelfde genre behoren. Waarom zou er dan wél twijfel moeten ontstaan over de literaire waarde van YAL, als bovenstaande boeken zoveel overeenkomsten vertonen?

De redenen waarom critici YAL niet serieus nemen, zijn onduidelijk. In de V.S. en in Nederland heeft zich een vergelijkbare ontwikkeling van de jeugdliteratuur voorgedaan, maar waar dit in de V.S. uiteindelijk resulteerde in een nieuw genre, bleef de situatie in Nederland ongewijzigd. Dit verschil lijkt te zijn ontstaan in de jaren '90 toen in de V.S. ruimte ontstond om met YAL te experimenteren (Cart 2001), terwijl hier in Nederland juist op dat moment kritisch gekeken werd naar de complexiteit van jeugdliteratuur (Brems 2016).

In Van Lierop-Debrauwer (2010), Ackermans (2017) en Brems (2016) wordt gesuggereerd dat critici denken dat YAL niet geschikt is voor de benodigde diepgang. Uit bovenstaande analyse van twee boeken blijkt dat hiervan geen sprake is. Zowel *Er is geen vorm waarin ik pas* als *Zomervacht* zijn diepgaande boeken met complexe personages en dubbelzinnige motieven. Het ene boek is daarmee niet makkelijker om te lezen of lichter verteerbaar dan het andere.

Naar het gebied van YAL is nog veel onderzoek te doen. De kenmerken van YAL zijn niet eenduidig en/of worden niet duidelijk toegelicht. Verdergaand onderzoek zou het begrijpen en accepteren van YAL in de hand kunnen werken.

Daarnaast zou het interessant zijn om het concept van vergelijken eens om te draaien. In plaats van een boek voor volwassenen aan de kenmerken van YAL te toetsen, zou het interessant zijn een YAL-boek eens aan de kenmerken van volwassenliteratuur te toetsen en te kijken hoeveel daarvan er dan op van toepassing zijn. Helaas is voor volwassenliteratuur nooit een eenduidige lijst kenmerken opgesteld.

YAL was tussen 2005-2020 in Nederland vertegenwoordigd als een nieuwe literaire stroming waar veel uitgeverijen op in zijn gegaan, met wisselend resultaat, zoals blijkt uit de masterscriptie van Linders (2018).

Ik heb aangetoond dat er veel YAL is uitgegeven, maar dat het op dit moment nog lastig is te bepalen hoeveel daarvan daadwerkelijk gelezen wordt en door wie. Het zou interessant zijn om te ontdekken of, net als in de V.S., YAL ook door mensen buiten de beoogde leeftijdscategorie YAL lezen.

Uit de gegevens van de CPNB zou je kunnen afleiden dat YAL helemaal niet veel gelezen wordt, maar dit is zeker onterecht. YAL is net zo echt als welk ander genre dan ook.

Literatuur

L. Ackermans, 'Bruggen bouwen: Van Zwigman tot Hermans', in: *Levende Talen Magazine*, 104, 2017, 4-9.

L. Ackermans, 'Vakoverstijgend lezen met young adult literatuur', in: hsnbundels.taalunie.org/, geraadpleegd op 16 april 2020 op https://hsnbundels.taalunie.org/wp-content/uploads/2019/09/2017_X_leesbevordering_1_Ackermans.pdf

Alles over boeken en schrijvers, 'UITGEVERIJ DE GEUS ADRES EN INFORMATIE', In: [allesoverboekenenschrijvers.nl](https://www.allesoverboekenenschrijvers.nl), geraadpleegd op 30 juni 2020 op <https://www.allesoverboekenenschrijvers.nl/uitgeverij-de-geus-adres-en-informatie/>

Bowker. 'Young Adult Books Attract Growing Numbers of Adult Fans', in: [bowker.com](http://www.bowker.com), geraadpleegd op 2 juli 2020 op <http://www.bowker.com/news/2012/Young-Adult-Books-Attract-Growing-Numbers-of-Adult-Fans.html>

H. Brems, *Altijd weer vogels die nesten beginnen: geschiedenis van de Nederlandse literatuur, 1945-2005*. Amsterdam, 2016.

M. Cart, 'From Insider to Outsider: The Evolution of Young Adult Literature', in: *Voices from the Middle*, 9, 2001, 95-97.

De Geus, 'Zomervacht', in: [Singeluitgeverijen.nl](https://www.singeluitgeverijen.nl), geraadpleegd op 30 juni 2020 op <https://www.singeluitgeverijen.nl/de-geus/boek/zomervacht/>

C. Hill, 'Introduction', in: Crag Hill, *Young Adult Literature and Scholarship: Come of Age*, New York 2014.

van den Hoven en H. van Lierop-Debrauwer, 'Zoektocht zonder wegwijzers', in: Ghesquière, R. Joosen, V. Van Lierop-Debrauwer, H. (2014) *Een land van waan en wijs*, Amsterdam, 2014.

H. Van Lierop-Debrauwer, 'De wortels van de hedendaagse Young Adult-novel', in: *Literatuur zonder leeftijd*, 24, 2010, 18-29.

Kinderboeken.nl, 'Er is geen vorm waarin ik pas', in: kinderboeken.nl geraadpleegd op 30 juni 2020 op <https://www.kinderboeken.nl/boek/er-is-geen-vorm-waar-in-ik-pas/>

S. Linders, '#Spreadthebooklove: De positie van Young Adult uitgeverijen in het Nederlandse literaire veld', in: theses.ubn.ru.nl, geraadpleegd op 18 april 2020 op <https://theses.ubn.ru.nl/handle/123456789/7277>

J. Robben, *Zomervacht*, Amsterdam 2018.

B. Ros, 'Young Adult: genre of leeftijdscategorie?', *Literatuur zonder leeftijd*, 24, 2010, 9-17.

E. Sassen, *Er is geen vorm waarin ik pas*, Amsterdam 2017.